

Stanisław Kawa

STEFAN WYSZYŃSKI
– KOMPETENCJE DOTYCZĄCE WIERNYCH
OBRZĄDKU GRECKOKATOLICKIEGO W POLSCE

Po zakończeniu drugiej wojny światowej, oprócz zmian granic krajów Europy wschodniej, w Polsce nastąpiły zmiany ustrojowo-polityczne, co miało olbrzymie konsekwencje społeczne, gospodarcze i demograficzne. Sytuacja ta wymusiła także zmiany w strukturach administracyjnych Kościoła rzymskokatolickiego, jak i grekokatolickiego¹. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie kompetencji kard. Stefana Wyszyńskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego i warszawskiego, wobec wiernych obrządku bizantyjsko-ukraińskiego w Polsce w latach 1948-1981, kiedy był prymasem i przewodniczącym Konferencji Episkopatu Polski. W związku z tym zostanie przedstawiony kontekst historyczny sytuacji unitów w powojennej Polsce. Następnie będą ogólnie scharakteryzowane kompetencje prymasa w Polsce. Natomiast ostatni punkt opracowania zostanie poświęcony zaprezentowaniu kompetencji kard. Wyszyńskiego wobec unitów.

1. ZARYS HISTORYCZNY OKOLICZNOŚCI DETERMINUJĄCYCH
WYPOSAŻENIE PRYMASÓW POLSKICH W KOMPETENCJE
SPECJALNE WOBEC GREKOKATOLIKÓW W POLSCE

Po drugiej wojnie światowej w granicach Polski znalazło się około 700 tys. Ukraińców. Wówczas byli oni najliczniejszą mniejszością narodo-

DR STANISŁAW KAWA OFMCONV – wykładowca prawa kanonicznego w Instytucie Teologicznym im. św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie; adres do korespondencji: ul. Łyczakowska 49a, 79010 Lwów, Ukraina; e-mail: stankava@gmail.com

¹ Szerzej zob.: R. Drozd, *Władze wobec Kościoła grekokatolickiego w Polsce w latach 1944-1989*, <http://uitp.net.pl/index.php/opracowania/43-wladze-wobec-kosciola-greckokatolickiego> [dostęp: 6.12.2016].

wą w granicach państwa polskiego. Większość z nich stanowili grekokatolicy, którzy terytorialnie najbardziej byli skupieni w południowo-wschodniej Polsce [Mikołajczuk 2014, 262-63]. W 1945 r., po reorganizacji granic polskich, w diecezji przemyskiej obrządku grekokatolickiego ze stolicą biskupią w Przemyślu, z 640 parafii pozostało jedynie 223. W październiku tego roku zamknięto grekokatolickie seminarium w Przemyślu, a w czerwcu aresztowano i deportowano do ZSRR biskupów tego Kościoła partykularnego – Jozafata Kocyłowskiego i Grzegorza Łakotę. Te wydarzenia, jak również deportacja ludności ukraińskiej z Polski do Ukraińskiej SRR w latach 1944-1946 oraz Akcja „Wisła”, zniszczyły struktury Kościoła grekokatolickiego w Polsce. Ponadto przesiedlonym Ukraińcom w granicach państwa polskiego komuniści zabraniali tworzenia nowych grekokatolickich parafii, a duchownych poddano represjom. Jednakże władze komunistyczne w Polsce nie zdobyły się na wydanie aktu normatywnego, który zdelegalizowałby działalność Kościoła grekokatolickiego.

Wobec powyższych wydarzeń, 4 października 1945 r. biskupi zgromadzeni na zebraniu Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski w Częstochowie postanowili podjąć troskę duszpasterską o grekokatolików w Polsce. Następnie papież Pius XII w dniu 10 grudnia 1946 r. nadał specjalne uprawnienia kard. Augustowi Hlondowi, prymasowi Polski, podczas jego wizyty w Watykanie. Wówczas został on mianowany delegatem Stolicy Apostolskiej dla Kościołów wschodnich w Polsce. Natomiast Kongregacja Kościołów Wschodnich wyposażyła go we wszystkie swe kompetencje udzielając odpowiednich instrukcji. Następnie kolejni prymasi Polski korzystali z powyższych uprawnień. Jednakże dla sprawnego zarządzania unickimi strukturami kościelnymi kolejni prymasi ustanawiali wikariuszy generalnych spośród duchowieństwa grekokatolickiego [Mikołajczuk 2014, 265-67].

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KOMPETENCJI PRYMASOWSKICH

Kompetencje Prymasa Tysiąclecia można podzielić na trzy kategorie. Do pierwszej należy zaliczyć uprawnienia nadzwyczajne udzielone przez papieża, a dotyczące spraw wewnątrzkościelnych (realizacja zadania nauczania, uświęcania i pasterzowania). Uprawnienia powyższe odnosiły się do stanowienia nadzwyczajnych aktów władzy kościelnej, co do wiernych na terytorium Polski. W zwyczajnych warunkach były one zastrzeżone

Stolicy Apostolskiej. Drugą grupę uprawnień kard. Wyszyńskiego stanowią te, które dotyczyły układania relacji zewnętrznych, czyli między państwem a Kościołem. Natomiast trzecia kategoria uprawnień odnosiła się do obrony tożsamości kulturowej i suwerenności Narodu, które były zagrożone, według prymasa, antypolską i antyreligijną działalnością władzy komunistycznej. Opierając się na tysiącletniej więzi kulturowej Kościoła i Narodu polskiego, prymas podjął zadania, które nazywał zastępczymi i polegały one na umacnianiu historycznej więzi Kościoła i Narodu, jako konsekwencji wszczęcia Kościoła w kulturę Narodu, a także na obronie praw człowieka i praw Narodu (prawo do życia, prawo do suwerenności kulturowej i politycznej).

Wspomniane wyżej kategorie uprawnień w praktyce nakładały się na siebie w realizacji ich przez kard. Wyszyńskiego, co sprawiło, że Kościół Katolicki w Polsce pełnił wobec systemu komunistycznego, który cechuje monizm ideologiczno-polityczny, rolę opozycji moralnej [Krukowski 2011, 29-30].

Pierwsze *facultas speciales*, które otrzymał S. Wyszyński, były te same, które zostały udzielone poprzednikowi – kard. Hlondowi. Należy stwierdzić, że uprawnienia te były cedowane w kilku etapach. Pierwszy etap obejmował lata 1948-1951, drugi – lata 1951-1956 oraz trzeci – lata 1956-1978 [Krukowski 2011, 32-34]. Uprawnienia nadzwyczajne były udzielane przez Stolicę Apostolską albo ustnie (*via voce*) albo drogą pisemną (*in scriptis*)².

Traktując o uprawnieniach nadzwyczajnych prymasa warto zaznaczyć, że jest to szczególna władza udzielona przez papieża Piusa XII biskupom diecezjalnym i innym zwierzchnikom Kościołów partykularnych, których Kościoły po drugiej wojnie światowej znalazły się w tzw. „bloku państw socjalistycznych”, gdy ci, z powodu przeszkód czynionych władzą państwową mieli utrudniony kontakt ze Stolicą Apostolską. Ich specjalne uprawnienia dotyczyły władzy sądowniczej i wykonawczej, które w zwykłych warunkach były prerogatywą najwyższej władzy kościelnej. Podobne uprawnienia zostały również powierzone ordynariuszom Kościołów partykularnych na terytorium Austrii, Niemiec Wschodnich, Czechosłowacji, Jugosławii, Rumunii, Bułgarii i Węgier [Mikołajczuk 2014, 267-68].

² W przypadku Wyszyńskiego zob. Janczewski 1998, 166.

3. UPRAWNIENIA NADZWYCZAJNE (*FACULTATES SPECIALES*) PRYMASA WYSZYŃSKIEGO WOBEC UNITÓW

Nadzwyczajne kompetencje pierwotnie udzielono dwóm polskim kardynałom – Adamowi Sapiesze i prymasowi Augustowi Hlondowi. Uprawnienia te, z pewnymi modyfikacjami, były udzielone przez Piusa XII także prymasowi Wyszyńskiemu oraz jego następcy. Dotyczyły Kościoła katolickiego obrządków łacińskiego, greckokatolickiego oraz ormiańskiego [Mikołajczuk 2014, 269].

Według J. Kowalczyka „jeszcze poprzednik kard. Stefana Wyszyńskiego, prymas August Hlond, otrzymał (...) pełnomocnictwo od Stolicy Apostolskiej, by opiekować się wyznawcami i majątkiem zlikwidowanego przez komunistów Kościoła greckokatolickiego i ormiańskiego” [Kowalczyk 2011].

Chronologicznie pierwszym dokumentem, skierowanym do wyżej wymienionych hierarchów, wydanym przez Sekretariat Stanu w dniu 25 października 1946 r. (N. 7800/46), jest reskrypt udzielenia uprawnień specjalnych nadanych w imieniu Piusa XII co do spraw Kościoła greckokatolickiego w Polsce. Dokument ten dotyczy spraw należących do kompetencji następujących podmiotów: Św. Kongregacji Konsystorialnej (n. 1), Św. Kongregacji dla Kościoła Wschodniego (n. 2-3), Św. Kongregacji Dyscypliny Sakramentów (n. 4-5), Św. Kongregacji Soboru (n. 6-9), Św. Kongregacji do Spraw Zakonników (n. 10-23), Św. Penitencjarii Apostolskiej (n. 24-30), Sygnatury Apostolskiej (n. 31), Datarii Apostolskiej (n. 32) i Świętego Oficjum (brak n.) [Mikołajczuk 2014, 285-86]³.

Z powyżej wymienionej dykasterii dla Kościołów Wschodnich prymasom zostały udzielone następujące uprawnienia:

– „udzielanie zezwolenia, aby wierni wschodni, zarówno osoby świeckie, jak i zakonne, w sposób formalny mogły przejść do obrządku łacińskiego, ilekroć okoliczności to zalecają, pod następnymi jednak warunkami: – przejście winno być osobowe czyli indywidualne, nigdy zaś zbiorowe, chyba że chodzi o małoletnie dzieci; – ponadto przejście winno zostać udowodnio-

³ Zob. Sekretariat Stanu, *Reskrypt udzielenia uprawnień specjalnych Kardynałom A. Hlondowi i S. Sapieże* [Sapiesze – S.K.] (25.10.1946), ArchPRYM „*Facultates speciales* – nowa teczka 15”, w: K. Mikołajczuk, *Upewnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Greckokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski*, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2014, Aneks, Fotokopia Nr 1, s. 558-63.

ne publicznie przez pismo podpisane przez dwóch świadków, w którym niech będzie wzmianka o obrządku i diecezji wiernego wschodniego przechodzącego do obrządku łacińskiego i o jego woli dostosowania się we wszystkich sprawach do dyscypliny Kościoła łacińskiego; powyższe pismo winno zostać sporządzone, o ile to możliwe, w trzech egzemplarzach, tak, aby jeden egzemplarz był przechowywany w archiwum diecezjalnym, drugi w archiwum parafii, w której miało miejsce przejście na obrządek łaciński, wreszcie trzeci we stosownym czasie winien zostać przesłany do Św. Kongregacji dla Kościoła Wschodniego;

– ilekroć to będzie konieczne, aby wierni wschodni otrzymywali dyspensę od przeszkód małżeńskich albo uzyskali uważnienie małżeństwa w związku – używania tych wszystkich uprawnień, które Najdostojniejsi Biskupi na podstawie indultu Stolicy Świętej już mają w odniesieniu do wiernych obrządku łacińskiego, przy zachowaniu tych samych warunków (n. 2);

– zezwalania kapłanom, zarówno bizantyjskiego, jak i ormiańskiego obrządku, ilekroć dla ochrony życia lub wolności byłoby to konieczne albo bardzo wskazane sprawowanie Najświętszej Ofiary Mszy i innych czynności liturgicznych w obrządku łacińskim, ażeby w sposób formalny przechodzili do tego obrządku, o ile tylko najpierw poznają ceremonię i język łaciński, jednak pod czujnym nadzorem Ordynariusza miejsca, gdzie ci kapłani przebywają, po wyrażeniu wobec tegoż Ordynariusza poważnego zobowiązania co do zatroszczenia się, aby z tego powodu dla wiernych obrządku łacińskiego nie powstało niebezpieczeństwo zdziwienia lub zgorszenia, jeśli dokonują tego kapłani żonaci (n. 3)” [Mikołajczuk 2014, 286-87].

W odpowiedzi na pismo prymasa Wyszyńskiego, w dniu 12 października 1952 r. (N. 7663/52) Sekretariat Stanu potwierdził, że Biskup Rzymu wyraził zgodę na prośbę o korzystanie z „uprawnień najspecialniejszych” z zastrzeżeniem, że dla ostrożności należy sanować te wszystkie akty, które ewentualnie byłyby wykonane bez koniecznych uprawnień [Mikołajczuk 2014, 288]⁴.

Potwierdzeniem szczególnego statusu Prymasa Tysiąclecia względem wiernych obrządku greckokatolickiego w tym czasie w Polsce jest także ostrzeżenie skierowane przez Sekretariat Prymasa w 1959 r. przed uzur-

⁴ Zob. Sekretariat Stanu Jego Świątobliwości, *Pismo Sekretariatu Stanu do abpa S. Wyszyńskiego dotyczące uprawnień specjalnych* (12.10.1952), ArchPRYM „*Facultates speciales* – nowa teczka 15”, w: Mikołajczuk, *Uprawnienia Kardynała*, Aneks, Fotokopia Nr 2, s. 564.

powaniem sobie władzy biskupa Kościoła wschodniego przez niejakiego Jana Ignacego Wysoczańskiego⁵.

W następnym dokumencie – „zaświadczeniu” – wydanym przez Sekretariat Stanu 6 listopada 1962 r., stwierdzono, że „arcybiskup gnieźnieński i warszawski Stefan Kardynał Wyszyński, na mocy upoważnień Stolicy Apostolskiej, ma na terytorium Polski wszelkie uprawnienia, jakie przysługują ordynariuszowi miejsca w stosunku do osób i spraw Kościoła katolickiego obrządku grekokatolickiego oraz prawo administrowania majątkiem tegoż Kościoła” [Mikołajczuk 2014, 289]⁶.

W „deklaracji” wydanej przez Św. Kongregację do spraw Kościołów Wschodnich 23 listopada 1964 r. (Prot. N. 311/57) postanowiono: „Najdosłowniejszy Stefan Kardynał Wyszyński, arcybiskup gnieźnieński i warszawski, Prymas Polski, jest ordynariuszem dla wiernych obrządku grekokatolickiego i ormiańskiego w Polsce”. Z treści tego dokumentu wynika, że prymas „posiada prawo i obowiązek kanoniczny troszczyć się i zarządzać wszystkimi kościołami, kaplicami, cmentarzami, funduszami, siedzibami oraz wszystkimi innymi dobrami doczesnymi zarówno ruchomymi, jak i nie ruchomymi należącymi do obrządków grekokatolickiego i ormiańskiego w jakikolwiek sposób” [Mikołajczuk 2014, 290]⁷.

Z powyższego rodzi się wniosek, że Wyszyński uzyskał uprawnienia biskupa diecezjalnego dla Kościoła grekokatolickiego i ormiańskiego, co oznacza, że posiadał władzę zwyczajną, a nie jak dotąd, delegowaną od Stolicy Apostolskiej. W związku z tym miał kompetencję do mianowania

⁵ „OSTRZEŻENIE: Sekretariat Prymasa Polski przypomina, że Jan Ignacy Wysoczański, podający się za Biskupa Kościoła Wschodniego, niejednokrotnie usiłował wizytować parafie i klasztory powołując się na rzekome uprawnienia Władz Kościelnych. Wymieniony Jan Ignacy Wysoczański do Kościoła Katolickiego nie należy i żadnych upoważnień ani od Stolicy Ap. ani od J. Em. Ks. Kardynała Prymasa nie otrzymał. Warszawa, dnia 28 października 1959 r.”, w: „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie. Miesięcznik Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej” 41 (1959), nr 12, s. 695.

⁶ Zob. Sekretariat Stanu Jego Świątobliwości, *Zaświadczenie Sekretariatu Stanu, że kard. S. Wyszyński posiada uprawnienia ordynariusza miejsca w odniesieniu do Kościoła grekokatolickiego w Polsce* (6.11.1962), ArchPRYM „*Facultates speciales* – nowa teczka 15”, w: Mikołajczuk, *Uprawnienia Kardynała*, Aneks, Fotokopia Nr 3 i 3a, s. 565-66.

⁷ Zob. Święta Kongregacja dla Kościoła Wschodniego, *Deklaracja Świętej Kongregacji dla Kościoła Wschodniego, że kard. S. Wyszyński jest ordynariuszem dla wiernych obrządku grekokatolickiego i ormiańskiego w Polsce* (23.11.1964), ArchPRYM „*Facultates speciales* – nowa teczka 15”, w: Mikołajczuk, *Uprawnienia Kardynała*, Aneks, Fotokopia Nr 4, s. 567.

wikariusza generalnego dla Kościoła greckokatolickiego w Polsce, którym ustanowił ks. prał. Bazylego Hrynyka [Mikołajczuk 2014, 290-91].

Następnym dokumentem dotyczącym *facultates speciales* prymasa Wyszyńskiego, jest nominacja kard. Wyszyńskiego na członka Kongregacji dla Kościołów Wschodnich z dnia 1 marca 1973 r. wraz z pismem przewodnim tej Kongregacji z dnia 30 marca 1973 r. [Mikołajczuk 2014, 291]⁸. Według K. Mikołajczuka, nominacja Prymasa na członka powyższej Kongregacji nie była dziełem przypadku, lecz wielkim wyróżnieniem i uznaniem ze strony najwyższych władz kościelnych, ponieważ kard. Wyszyński „dał się poznać jako *dobry pasterz* Kościoła greckokatolickiego w Polsce” [Mikołajczuk 2014, 292].

ZAKOŃCZENIE

Podsumowując należy stwierdzić, że uprawnienia nadzwyczajne udzielone polskim prymasom po drugiej wojnie światowej wobec wiernych Kościoła greckokatolickiego i ormiańskiego były takimi z dwóch powodów:

– po pierwsze, były udzielone hierarchom rzymskokatolickim wobec unitów w sytuacji nadzwyczajnej, gdy zostały zniszczone struktury Kościołów katolickich wschodnich, zaś ich biskupi i duchowieństwo albo pomordowano, albo poddano represjom, co całkowicie sparaliżowało ich posługę pasterską;

– po drugie, z powodu trudności czynionych przez system komunistyczny w zakresie kontaktowania się ze Stolicą Apostolską, niektóre kompetencje władcze zastrzeżone tejże zostały udzielone polskim prymasom, w tym kard. Wyszyńskiemu.

Uprawnienia te dotyczyły władzy nauczania, uświęcania i rządzenia wraz z funkcjami ustawodawczymi, administracyjnymi i sądowniczymi. W przypadku prymasa Wyszyńskiego uprawnienia wobec unitów w Polsce były odpowiednikiem władzy biskupa diecezjalnego, która jest zwyczajna, własna i bezpośrednia [Sitarz 2004, 24].

⁸ Zob. Sekretariat Stanu Papieża Pawła VI, *Nominacja kard. S. Wyszyńskiego na członka Kongregacji dla Kościołów Wschodnich* (1.03.1973) oraz *Pismo przewodnie do Nominacji kard. S. Wyszyńskiego na członka Kongregacji dla Kościołów Wschodnich* (30.03.1973), ArchPRYM „*Facultates speciales – nowa teczka 15*”, w: Mikołajczuk, *Uprawnienia Kardynała, Aneks*, Fotokopia Nr 5 i 5a, s. 568-69.

Z dokumentów pisemnych wydanych przez Stolicę Apostolską *facultates speciales* prymasa Wyszyńskiego wobec unitów w Polsce dotyczyły następujących spraw: opieki na majątkiem Kościoła grekokatolickiego i ormiańskiego; udzielanie zezwolenia na przyjęcie obrządku łacińskiego; dyspensowanie od przeszkód małżeńskich; pozwolenie kapłanom obrządku wschodniego na celebrację Eucharystii w obrządku łacińskim. Z pewnością niektóre uprawnienia specjalne były udzielone przez Stolicę Apostolską w formie ustnej ze względu na ostrożność przed reżimem komunistycznym.

W powyższym kontekście uczynienie prymasa członkiem Kongregacji dla Kościołów Wschodnich było swoistym docenieniem jego zasług.

W ocenie nadzwyczajnych uprawnień, jakie prymas Wyszyński otrzymał od Piusa XII i jego następców, należy stwierdzić, że okazały się one dla Kościoła bardzo przydatne i pożyteczne. Zapewniły Kościołowi możliwość efektywnej realizacji swej misji, której celem jest zaspokojenie duchowych potrzeb wiernych w stopniu zbliżonym do normalnego na terytorium państwa polskiego [Krukowski 2011, 36-37].

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Kongregacja dla Kościołów Wschodnich, Pismo przewodnie do Nominacji kard. S. Wyszyńskiego na członka Kongregacji dla Kościołów Wschodnich (30.03.1973), ArchPRYM „Facultates speciales – nowa teczka 15”, w: K. Mikołajczuk, Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Grekokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2014, Aneks, Fotokopia Nr 5 i 5a, s. 568-69.
- S. Congregatio pro Ecclesia Orientali, Declaratio (23.11.1963), AAS 56 (1964), s. 214; Święta Kongregacja dla Kościoła Wschodniego, Deklaracja Świętej Kongregacji dla Kościoła Wschodniego, że kard. S. Wyszyński jest ordynariuszem dla wiernych obrządku grekokatolickiego i ormiańskiego w Polsce (23.11.1964), ArchPRYM „Facultates speciales – nowa teczka 15”, w: K. Mikołajczuk, Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Grekokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2014, Aneks, Fotokopia Nr 4, s. 567.
- Sekretariat Prymasa Polski, Ostrzeżenie (28.10.1959), „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie. Miesięcznik Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej” 41 (1959), nr 12, s. 695.

- Segreteria di Stato, Nomine (31.03.1973), AAS 65 (1973), s. 223; Sekretariat Stanu Papieża Pawła VI, Nominacja kard. S. Wyszyńskiego na członka Kongregacji dla Kościołów Wschodnich (31.03.1973), ArchPRYM „Facultates speciales – nowateczka 15”, w: K. Mikołajczuk, Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Greckokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2014, Aneks, Fotokopia Nr 5 i 5a, s. 568-69.
- Sekretariat Stanu, Reskrypt udzielenia uprawnień specjalnych Kardynałom A. Hlondowi i S. Sapieże (25.10.1946), ArchPRYM „Facultates speciales – nowateczka 15”, w: K. Mikołajczuk, Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Greckokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2014, Aneks, Fotokopia Nr 1, s. 558-63.
- Sekretariat Stanu Jego Świątobliwości, Pismo Sekretariatu Stanu do abpa S. Wyszyńskiego dotyczące uprawnień specjalnych (12.10.1952), ArchPRYM „Facultates speciales – nowateczka 15”, w: K. Mikołajczuk, Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Greckokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2014, Aneks, Fotokopia Nr 2, s. 564.
- Sekretariat Stanu Jego Świątobliwości, Zaświadczenie Sekretariatu Stanu, że kard. S. Wyszyński posiada uprawnienia ordynariusza miejsca w odniesieniu do Kościoła greckokatolickiego w Polsce (6.11.1962), ArchPRYM „Facultates speciales – nowateczka 15”, w: K. Mikołajczuk, Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Greckokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2014, Aneks, Fotokopia Nr 3 i 3a, s. 565-66.

Literatura

- Drozd, Roman. 2016. „Władze wobec Kościoła greckokatolickiego w Polsce w latach 1944-1989.” <http://uitp.net.pl/index.php/opracowania/43-wladze-wobec-kościoła-greckokatolickiego> [dostęp: 6.12.2016].
- Janczewski, Zbigniew. 1990. „Prerogatywy Prymasów Polskich.” *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 31:157-69.
- Kowalczyk, Józef. 2011. „Kardynał Stefan Wyszyński Prymas Polski a Stolica Apostolska [wystąpienie z dnia 25 maja 2011 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II podczas sympozjum pt. „Stefan Kardynał Wyszyński – Pasterz Kościoła i Ojciec Narodu”.]” http://www.prymaspolski.pl/pl/prymas_polski/oficjalne_wypowiedzi/kardynal_wyszynski_a_stolica_apostolska_-_wystapienie_na_kul-u.html [dostęp: 7.12.2016].
- Krukowski, Józef. 2011. „Uprawnienia nadzwyczajne Kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski wobec zagrożeń ze strony reżimu komunistycznego.” *Studia Prymasowskie* 5:29-42.
- Mikołajczuk, Krzysztof. 2014. *Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Greckokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski*. Lublin: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”.

Sitarz, Mirosław. 2004. *Słownik prawa kanonicznego*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.

**Stefan Wszyński – kompetencje dotyczące wiernych
obrazdu grekokatolickiego w Polsce**

Streszczenie

Kompetencje Prymasa Tysiąclecia dotyczyły spraw wewnątrzkościelnych, układania relacji zewnętrznych między państwem a Kościołem oraz obrony tożsamości kulturowej i suwerenności Narodu.

Realizacja tych kompetencji w formie *facultas speciales* odnosiła się do następujących grup zagadnień: troski o majątek Kościoła grekokatolickiego i ormiańskiego, udzielania zezwolenia na przyjęcie obrazdu łacińskiego, dyspensowania od przeszkód małżeńskich i pozwolenia kapłanom na sprawowanie Eucharystii w obrazdu łacińskim.

Słowa kluczowe: relacje Kościół-państwo; przynależność do Kościoła; sakramenty; majątek kościelny

Stefan Wszyński

– Competences Concerning Christian Faithful Greek Catholic Rites in Poland

Summary

Competences of Primate of the Millennium concerned the affairs inside of the Church, external relations between the State and the Church and defense of a cultural and sovereignty of the Nation.

Realizations of these competences in *facultas speciales* form was related to the following groups of issues: care for the good of Greek and Armenian Church, authorization of receive a Latin Rite, dispensation from the matrimonial impediments and authorization of priests for the celebration of the Eucharist in Latin Rite.

Key words: relations between Church and State; enrollment to the Church; sacraments; ecclesiastical good

Information about Author: REV. STANISŁAW KAWA OFM CONV, PH.D. – lecturer of canon law in Theological Institute St. Joseph Bilczewski in Lviv; Lychakivska 49a str., Lviv 79010, Ukraine; e-mail: stankava@gmail.com